

BİLGE SÖYLEŞİ – 9

2011

**GELİŞEN VE DEĞİŞEN TÜRK DENİZ KUVVETLERİ'NİN
BUGÜNÜ VE YARINI**

**E. Oramiral
Salim DERVİŞOĞLU
ile Söyleşi**

Emine AKÇADAĞ

**Bilge Adamlar
Stratejik Araştırmalar
Merkezi**

GELİŞEN VE DEĞİŞEN TÜRK DENİZ KUVVETLERİ'NİN BUGÜNÜ VE YARINI

E. Oramiral Salim DERVİŞOĞLU ile Söyleşi
Emine AKÇADAĞ

BİLGE SÖYLEŞİ - 9

Nisan 2011

BİLGE ADAMLAR
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

GELİŞEN VE DEĞİŞEN TÜRK DENİZ KUVVETLERİ'NİN BUGÜNÜ VE YARINI

E. Oramiral Salim DERVİŞOĞLU ile Söyleşi
Emine AKÇADAĞ

BİLGESAM YAYINLARI

Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi
Wise Men Center For Strategic Studies

Mecidiyeköy Yolu Caddesi (Trump Towers Yanı)
No:10 Celil Ağa İş Merkezi Kat:9 Daire:36-38
Mecidiyeköy / İstanbul / Türkiye
Tel: +90 212 217 65 91 Faks: +90 212 217 65 93

Atatürk Bulvarı Havuzlu Sok. No:4/6
A.Ayrancı / Çankaya / Ankara / Türkiye
Tel : +90 312 425 32 90 Faks: +90 312 425 32 90

www.bilgesam.org
bilgesam@bilgesam.org

Copyright © NİSAN 2011
Bu yayının tüm hakları saklıdır.
Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin
izni olmadan elektronik veya mekanik yollarla çoğaltılamaz.

SUNUŐ

BİLGESAM'ın amaçlarından birisi de uluslararası ilişkiler, i ve dış güvenlik gibi konularda ülkemizin önde gelen akil insanları ile söyleşiler yapmak ve bunları devletin st kademe yöneticileri ile kamuoyunun dikkatine sunmaktır.

“Bilge Söyleşi” adı altında gerçekleŐtirilen söyleŐilerin dokuzuncusu olan “Gelişen ve Değişen Türk Deniz Kuvvetleri'nin Bugünü ve Yarını” baŐlıklı söyleşi, 1995-1997 yıllarında Donanma Komutanlığı ve 1997-1999 yıllarında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı yapan E. Oramiral Salim DERVişOĞLU ile yapılmıştır. Söyleşi BİLGESAM Güvenlik Uzmanı Emine AKÇADAĞ tarafından gerçekleŐtirilmiŐ ve yayına hazırlanmıŐtır.

BaŐta E. Oramiral Salim DERVişOĞLU olmak üzere Uzman Emine AKÇADAĞ ve emeĐi geçen diğer BİLGESAM personeline teŐekkür ederiz.

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI
BİLGESAM BaŐkanı

GELİŞEN VE DEĞİŞEN TÜRK DENİZ KUVVETLERİ'NİN BUGÜNÜ VE YARINI

Sayın Komutanım, söyleşimize çok boyutlu ve aktif Türk dış politikası kapsamında silahlı kuvvetlerin yeri ve önemi ile başlayabilir miyiz?

Silahlı kuvvetlerin öteden beri dış politikaya ve uluslararası ilişkilere destek olma rolü vardır. Güçlü bir silahlı kuvvetler daima güçlü diplomasinin en büyük aracı olmuştur. Her ne kadar uluslararası ilişkilerde değişen trendler olsa da silahlı kuvvetlerin önemi bugün de aynı şekilde devam etmektedir. 16, 17 ve 18. yüzyılın sömürgecilik hareketlerinde olduğu gibi yeni toprakları güç ve kuvvetle ele geçirmenin yerini günümüzde daha farklı hususlar almıştır. Globalleşen dünyada ilişkiler daha ziyade ekonomik menfaatlerin korunması ve ulusların birbirleriyle ittifaklar kurarak güvenliklerini sağlaması şekillerine dönüşmüştür. Ama bunlar da dahi gerek dostlarınızla olan müşterek hareketlerde gerekse size karşı düşmanca hareket etme potansiyeli olan ülkelerle ilişkilerde askeri güç, diplomasinin en büyük yardımcılarından bir tanesidir. O bakımdan sorunuzla ilgili bir husus budur.

Ayrıca koalisyon güçleri olsun, ittifaklar olsun bunların içinde de bir ülkenin hiç değişmeyen amacı şüphesiz kendi bağımsızlığını korumak, güvenliğini sağlamaktır. Bunun da en önemli unsuru gayet tabii silahlı kuvvetlerdir. Öte yandan tarihe baktığımızda dünyada pek çok ittifak meydana gelmiştir, ama asıl büyük ittifakı biz 20. asırda Birinci Dünya Harbi ile gördük. Daha sonra İkinci Dünya Harbi, arkasından bloklaşma, NATO, Varşova Paktı vs. geldi. Bu tür

ittifaklar içinde dahi ülkeler kendilerine menfaat sağlayacak hususlarda söz sahibi olmak isterler. Dolayısıyla daha fazla söz sahibi olmak için dostlarınızla ve müttefiklerinizle ilişkilerde dahi güçlü silahlı kuvvetlere ihtiyacınız vardır. En son yaşadığımız 50 yıllık bu ideolojik savaş ve onun tezahürü olan Soğuk Savaş dönemi, Sovyetler Birliği'nin

***SİLAHLI KUVVETLER
DEYİNCE HEMEN
ÇATIŞMAYA GİRECEK BİR
KUVVET OLARAK MÜTALAA
ETMEMEK GEREKİR. EN
ÖNEMLİ FAYDASI
CAYDIRICILIKTIR.***

yıkılmasından sonra hemen hemen bitti. Akabinde yeni bir dünya düzeni teşekkül etmeye başladı. Bu dünya düzeninde öyle anlaşılıyor ki çok kutuplu dünyaya doğru gidiliyor ve kurulan ittifaklarda üyeler bölgesel güvenlik politikalarına ağırlık vermeye başlıyorlar. Bu çerçevede bakacak olursanız, bölgesel güvenlik sağlayabilmek için kendi bölgenizde ve nüfuz alanlarındaki prestijinizi, inandırıcılığınızı ve nüfuzunuzu artırmak zorundasınız. Bunun da en önemli unsuru yine silahlı kuvvetlerdir.

Bir de silahlı kuvvetler deyince hemen çatışmaya girecek bir kuvvet olarak mütalaa etmemek gerekir. En önemli faydası caydırıcılıktır. Bu caydırıcılık da bir ülkenin istikrar içinde gelişmesine, halkına refah getirmesine ve lüzumsuz yerlere sarflar yapmamasına yardımcı bir unsurdur.

Uluslararası ilişkilerde koalisyon güçlerine katkıda bulunmak önemlidir. Mesela önümüzde Libya örneği var; bu ülkeye dört gemi, bir yardımcı gemi, bir de denizaltı gönderiyoruz ki bu oradaki deniz güçlerine en büyük katkıdır. Bu tip faaliyetler ve özellikle insani yardımlar, tabii afetlerde tahliye, denizde arama-kurtarma vs. amaçlarıyla koalisyon güçlerine katılma dünya ulusları nezdinde ülkelere büyük prestij sağlamaktadır. Dolayısıyla silahlı kuvvetlerin bu açıdan da rolü vardır.

Münhasıran deniz kuvvetleri açısından baktığımızda deniz kuvvetlerinin diğer kuvvetlerden ayrı bir özelliği vardır. Barış zamanında sancak gösterme, liman ziyaretleri yolu ile ülkesinin tanıtımı, ülkesinin gücünün bir nevi sergilenmesi açısından önemlidir. Deniz kuvvetlerinin açık denizlerde sürekli harekât yapabilme, kriz bölgelerinde askeri varlık gösterme gibi uzun süren faaliyetleri bulunmaktadır. Bu bakımdan deniz kuvvetleri uluslararası ilişkilerde son derece önemli diyebiliriz.

Türk dış politikası açısından denizcilik gücünün önemine ilişkin düşünceleriniz nelerdir? Türkiye gibi üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkenin bugünkü denizcilik gücü dış politikasına olumlu katkı sağlayabilir mi?

Deniz kuvvetleri bütün dünyada tarih boyunca baktığınız zaman dış politikanın en önemli unsurlarından biri olmuştur. “Denizlere hâkim olan cihana hâkim olur” klasik söylemi bugün belki slogan gibi algılanabilir ama dünyanın dörtte üçünün deniz olduğu da bir gerçektir. Dolayısıyla bir ülkenin kendisine uzak yerlerden ekonomik menfaatler sağlaması, daha uzak yerlerden ülkesine gelebilecek tehditleri karşılayabilmesi, caydırıcılığı vs. diğer kuvvetlere nazaran deniz kuvvetleri tarafından yapısı itibarıyla çok daha etkin şekilde sağlanmaktadır.

Kara kuvvetleri kendi ülkemiz içinde kendi halkımızı koruyan, halkla iç içe yaşayan ve başka fonksiyonları olan bir kuvvettir. Ancak fiilen bir taarruz halinde ülkesini savunan bir kuvvettir. Hava kuvvetleri uluslararası alanda, açık deniz üzerinde, uluslararası hava sahasında harekât yapmaktadır, ama bunlar kısa süreli harekâtlardır. Sürekli olarak varlık göstermek, sürekli olarak bir etkiyi devam ettirebilmek ve çok uzak mesafelere gidebilmek -İngilizce olarak *endurance* ve *range* dediğimiz iki unsuru göz önüne alacak olursak- deniz kuvvetleri ile mümkündür. Dolayısıyla deniz kuvvetleri dış politikanın çok önemli bir unsurudur. Az önce de söylediğim gibi deniz kuvvetleri barış zamanı dost ülkelere liman ziyaretleri yapmak, sancak göstermek suretiyle ülkesinin tanıtımını yapmaktadır. Kendi personeli halkla kaynaşmak suretiyle yerli halkın kendisine yaklaşmasını temin eder. Bunlar dostluklar kurulmasında ve ülkenin tanıtımında çok önemli roller oynamaktadır. Açık denizlerde, özellikle 21. asra damgasını vuracak gibi görünen globalleşme çerçevesinde barışı koruma, barışı sağlama amaçlarıyla koalisyon güçlerinde görev yaparak kendisine de zarar verebilecek olan krizlerin yönetim faaliyetlerine katılabilir ve böylece ülkesine dolaylı olarak fayda sağlayabilir. Dolayısıyla bu konuda da dış politikaya yardımcı olabilmektedir.

Yine dost ve müttefik ülkelerle ilişkilerde onlarla birlikte faaliyetlere katılmak suretiyle diplomasiye bir destek sağlar. Geçici ihtilafların vuku bulduğu veya diplomasinin sona erip de çatışmaya dönüşme ihtimali olduğu durumlarda o ülkelerin civarında veya oradaki açık denizlerde varlık göstererek kendi ülkesinin menfaatlerini korumasına katkıda bulunabilir. Sadece uluslararası ilişkiler açısından değil ekonomik olarak baktığınız zaman da deniz ulaştırma yollarını dosta açık düşmana kapalı tutmak ve ilgi alanındaki deniz yollarını kontrol altında bulundurmak gibi bir ana misyonu vardır. Bu da ekonomiye büyük çaplı bir fayda sağlamaktadır.

Bu genel izahattan sonra deniz kuvvetlerinin yeterlilik durumuna gelirse, son 50 yılda özellikle NATO'ya girdikten sonra Türk Deniz Kuvvetleri çok büyük aşama kaydetmiştir. Bu çok büyük vurgusunun altını çizmek isterim. Gerek nitelik gerek nicelik bakımından, gemi

adetleri, donanmanın yenilenmesi, personel eğitimindeki gelişmeler, deniz kuvvetlerinin profesyonelleşmesi vs. gibi büyük gelişmeler sağlanmıştır. Mesela Ege sorunlarının çözümünde en önemli faktörlerden biri deniz kuvvetleri olmuştur. Geçmişte çok ciddi kriz dönemleri geçirmemize rağmen Türkiye ile Yunanistan arasında ciddi bir çatışma olmadıysa bunun en önemli unsurlarından biri Türk Deniz Kuvvetleri'nin gücüdür.

Bunun yanında Karadeniz'e bakacak olursak Karadeniz'de en uzun sahil -ki bu gözden kaçan bir husustur- Türkiye'ninkidir. Bütün

Geçmişte çok ciddi kriz dönemleri geçirmemize rağmen Türkiye ile Yunanistan arasında ciddi bir çatışma olmadıysa bunun en önemli unsurlarından biri Türk Deniz Kuvvetleri'nin gücüdür.

Karadeniz'in güneyini Türkiye yer almaktadır. Ayrıca Karadeniz yarı kapalı bir denizdir ve onun boğazı Türkiye'nin elindedir. Dolayısıyla Türkiye, Karadeniz'in en önemli devletlerindedir ve bu denizdeki menfaatleri itibarıyla de onu korumak mecburiyetindedir. Soğuk Harp döneminde Sovyetler Birliği Karadeniz'de dominant güçtü. Biz de NATO çerçevesinde üzerimize düşeni yapmak durumundaydık. Ama Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra dünyada büyük bir değişim oldu ve Karadeniz'de Türkiye bu coğrafyanın kendisine yüklediği sorumlulukları idrak ederek yeni oluşumlar içine girdi. Bunda Türk Deniz Kuvvetleri'nin büyük rolü vardır. Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra her ne kadar Rusya'nın yeniden deniz kuvvetlerini geliştirme çalışmaları ve Ukrayna ile Sivastopol ile ilgili anlaşmasını 40 yıl daha uzatmış olsa da, denilebilir ki Türk Deniz Kuvvetleri Karadeniz'deki dominant güçtür. Yine genel dış politikamıza uygun olarak deniz kuvvetlerimiz Karadeniz'de diğer deniz kuvvetleri ile birlikte barışçıl gayretlerine devam etmektedir ve bu da Türkiye'ye güvenlik bakımından büyük bir rahatlık sağlamaktadır.

Deniz kuvvetlerinin yeterliliği hususuna kısım kısım bakacak olursak denizaltı filosu açısından büyük bir güçtür. Türk denizaltıcılığı, daha Abdülhamit döneminde başlayan dünyanın en eski denizaltıcılık ekollerinden bir tanesidir. Bilindiği gibi bu dönemde iki denizaltıyı tecrübe ederek Türk denizaltıcılığının başladığı kabul edilir. Daha sonra denizaltıcılığımız gelişerek hiç kesintisiz devam etmiştir, bu bakımdan güçlü bir denizaltı filomuz var. Personelimiz de çok yetenekli ve bilgili.

Öte yandan özellikle Boğazlar, Türkiye'nin güçlü bir mayın filosuna sahip olmasını gerektirmektedir. Her ne kadar uluslararası statüdeyse de bildiğiniz gibi Montrö Antlaşması Boğazların kontrol ve yönetimini bize bırakmaktadır. Bu bakımdan Türkiye'nin güçlü bir mayın filosuna ihtiyacı vardır. Elimizde son derece modern mayın avı gemileri ve mayın tarama gemileri bulunmaktadır, ayrıca Erdek'te yeni bir üs kuruldu. Mayın filosu aynı

zamanda NATO'nun Daimi Mayın Gücü'ne de sürekli olarak bir gemi tahsis etmektedir. Türkiye dolayısıyla bu ittifak gücünde de yer alıyor.

Personel eğitimi bakımından Türkiye'nin astsubayları ön lisans düzeyinde, subayları lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim almaktadırlar. Deniz Harp Okulumuz dünyanın en modern ve en yeni deniz harp okullarından bir tanesidir. Yabancı dille eğitim yapılan deniz lisemiz de vardır. Kısaca deniz kuvvetlerimiz laboratuvarları ve diğer imkânlarıyla son derece etkin bir eğitime sahiptir.

Bunun yanında deniz gücü dediğimiz zaman sadece silahlı kuvvetleri düşünmemek gerekir. Deniz gücü; deniz politikası ile gemi inşa sanayi ile balıkçılığı ile ve milletin denizciliğe olan yatkınlığı ile bir bütün olarak düşünülmelidir. Bu açıdan Türk Deniz Kuvvetleri son derecede etkindir. Mesela gemi inşa sanayinde onlarla işbirliği yapmaya, onlara destek olmaya, bazı projeleri onların kapasitesi dahilinde yaptırarak gelişmelerine katkıda

bulunmaya gayret etmektedir. Deniz izciliği gibi faaliyetlerle ve yaptığı liman ziyaretlerinde gemilerini halka gezdirmek suretiyle sivil halka denizcilik sevgisini aşlamaya, yelken, kürek ve diğer deniz sporlarına katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Yine bu çerçevede düşünecek olursak, mesela "Milgem Projesi" deniz kuvvetlerinin bugün geldiği noktayı göstermektedir. Bu kapsamda henüz sadece korvet üretildi ama korvete gelene kadar bir ulusun birtakım başka gemileri inşa etmiş olması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. Şu anda geldiğimiz aşama kendi dizayn ettiğimiz harp gemisini kuvveden fiile çıkarabilecek bir noktadadır. İleriye baktığımız zaman da potansiyelimiz ümit verici bir görünüm arz etmektedir. Türk Deniz Kuvvetleri'nin amfibi gücü belki Akdeniz'in en güçlülerinden bir tanesidir. Bir Amfibi Tugayımız ve bunları taşıyabilecek olan amfibi gemi ve araçlarımız var. Dolayısıyla *power projection* bakımından daha uzaklara intikal ettirme itibarıyla milli olarak ve müttefiklerimizle olan harekâtlarda deniz kuvvetlerimiz hatırı sayılır bir güce sahiptir. Deniz hava gücümüz ise ancak 1970'lerde teşekkül ettirilebilmiştir. Bugün keşif ve denizaltı savunma imkânlarına sahip helikopter ve uçaklardan oluşmaktadır ve son otuz – otuz beş yıl içerisinde büyük bir gelişme göstermiştir. Bunun daha da ileriye götürülerek, modern deniz kuvvetlerinin kendi organik yapısındaki deniz hava gücü ile desteklenmesi gerekmektedir. Ama bunların hepsinin gerçekleşmesinin ekonomik şartlara

bağlı olduğunu da unutmamak gerekir. Su üstü kuvvetine gelince karakol gemilerimiz, fırkateynlerimiz oldukça yeni gemiler olup hepsi su üstü kuvvetinden beklenen görevleri yapabilecek durumdadır.

Türkiye sürekli olarak deniz kuvvetleri için büyük önem teşkil eden -pahalı ve zamana yayılan bir husus olmakla birlikte- üs geliştirme faaliyetlerinde de bulunmaktadır. Bunların en güzel örneği Türkiye'nin açık denize en kısa yoldan açılacağı Aksaz bölgesindeki deniz üsüdür. Ayrıca Soğuk Harp'te ihmal ettiğimiz Doğu Karadeniz'deki üs zincirimizi de bir ölçüde takviye etme ihtiyacı duymaktayız. Ama genel olarak üs açısından baktığınızda devamlı bir geliştirme faaliyeti vardır.

Özet olarak bugün için Türk Deniz Kuvvetleri, Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılayabilecek kapasitededir. Ama mutlaka gelişen ekonomisinin ve kaynaklarının imkânına bağlı olarak ülkemizin dış politikasına daha büyük bir destek sağlamak üzere deniz kuvvetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Eğer Türkiye'nin dış politikası, mesela bir Avrupa Birliği üyesi olarak, bir liderlik pozisyonunu amaçlıyorsa veya bölgesinde bir istikrar unsuru olmak ve en azından Akdeniz'deki menfaatlerini korumak hedeflerine sahipse deniz kuvvetlerinin de buna uygun büyüklükte olması gerekir. Zira bunlar birbirine bağlı olan hususlardır.

Özellikle barış koruma ve barış sağlama operasyonlarının ön plana çıktığı günümüzde deniz kuvvetlerinin uluslararası ilişkilerdeki rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Biraz önce de bahsettiğim gibi bugün artık dünyadaki trendler bu şekilde bir evrim gösterdi. Globalleşen dünyada ittifak olarak düşünebileceğimiz ve sürekliliğini devam ettiren tek yapı NATO'dur. Bunun dışında uluslar daha ziyade kendi nüfuz bölgelerinde ve ilgi alanlarında güvenliği sağlamak ve kendi milli menfaatlerini korumak gibi politikalar izlemektedir. Bu nedenle kriz bölgelerinde -ekonomik nedenlerle olsun, insani nedenlerle olsun, tabii afetler nedeniyle olsun- bir araya gelerek münhasıran o olayı sona erdirmek veya ona müdahil olmak gibi ihtiyaçlar hissedilmektedir. Böyle olunca koalisyon güçleri barış koruma, barışı sağlama görevlerinin dışında da bazı nedenlerle bir araya gelebilmektedir.

Gelişen ekonomisinin ve kaynaklarının imkânına bağlı olarak ülkemizin dış politikasına daha büyük bir destek sağlamak üzere deniz kuvvetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye gibi orta büyüklükte olarak sınıflandırılan ve gittikçe büyüyen dolayısıyla global olarak düşündüğünüz zaman sorumlulukları da artan bir ülke olarak koalisyon güçlerine katılmak çok önemlidir. Zaten Türkiye bu tür koalisyon güçlerine büyük oranda katılmaktadır. Koalisyon güçleri yapısı itibariyle genellikle deniz kuvvetlerini içine almaktadır. Bosna harekâtında hava kuvvetlerimizin, Afganistan'da kara kuvvetlerimizin katılımı vardı, ama bunlar oldukça sınırlıdır. Deniz Kuvvetleri olarak örneğin 1997'de ALBA Harekâtı'na, şimdi Libya'daki harekâta Türkiye'nin katılımını görüyoruz. Onun dışında Birinci Koalisyon Harekâtı'na fiilen katılmasak bile en azından emir verildiğinde müdahil olmak üzere hazır kuvvetler bulundurduk. Bu tip koalisyon güçlerine ülkemizin pozisyonu itibariyle genellikle Türk Deniz Kuvvetleri katılıyor ki bunun da gerekli olduğuna inanıyorum. NATO'nun eskiden NAVOCFORMED denilen Akdeniz Çağrı Kuvveti'ne Türkiye sürekli olarak katılmıştır. Yine NATO'nun Akdeniz Daimi Kuvveti'ne (STANAVFORMED) sürekli gemi veriyoruz. STANAVFORMED Libya olaylarının başlangıcında Sirte Körfezi civarında bulunuyordu ve orada da zaten bir gemimiz vardı. Akdeniz Daimi Çağrı Mayın Kuvveti'ne de sürekli bir mayın avı gemisi veriyoruz.

Örneğin ALBA Harekâtı sırasında Adriyatik'te bulunan fırkateynimizi insanlarımızın Arnavutluk'tan tahliyesinde kullandık. Yine BLACKSEAFOR'a, *Black Sea Harmony*'e, *Active Endeavour*'a katılımımız Türkiye'nin dış politikasına yardımları olan, tanıtımımızı sağlayan, dostlarımızla işbirliğini ortaya koyan ve onun sürekliliğini sağlayan faaliyetlerdir ve bu bakımdan gayet faydalıdır.

Gerek barış koruma ve sağlama operasyonlarının gerekse diğer askeri harekâtların gerçekleştirilmesinde Türkiye'nin deniz gücü kapasitesi yeterli midir?

Ekonomik gücümüzün imkân verdiği nispette bir katkımız var ama gönül şüphesiz daha fazlasını arzu ediyor. Mesela ben deniz kuvvetlerimizde bir taburu ağırlıklarıyla beraber intikal ettirebilecek, aynı zamanda yedi ila dokuz helikopter taşıyabilecek bir dok tipi çıkarma gemisinin (LSD) olmasını çok arzu ederim, zaten deniz kuvvetlerinin öyle bir projesi de vardı. Bunun yanında çok tartışılan Türkiye'nin uçak gemisine ihtiyacı var mı konusuna gelirsek, Türkiye'nin uçak gemisine ihtiyacı şu şekilde var: öncelikle deniz kuvvetlerinin dış politikaya yardımcı olan ana unsur olduğunu düşünecek olursak uçak gemisi çok büyük bir prestij sağlamaktadır. Uçak gemisinin üzerinde helikopterler de bulunmaktadır, dolayısıyla imkânınız nispetinde helikopter konuşlandırabilirsiniz, dikine havalanan uçaklar konuşlandırabilirsiniz böylece operasyonun maliyetini azaltabilirsiniz. İtalya'nın, İspanya'nın, Fransa'nın bu tip gemileri vardır ve uçak gemisi çok pahalı bir gemi de değildir, daha ziyade üzerine konulan uçaklar, helikopterler vs. pahalıdır. Tayland'ın bile bugün 14 bin tonluk bir uçak gemisi vardır. Bu tip bir uçak gemisi ve onun etrafındaki fırkateynlerle meydana getirilen bir görev grubunun koalisyon güçleri içindeki söz hakkı ve komutadaki yetkisi çok farklı olmaktadır.

Ayrıca böyle bir kuvvet tahsis ettiğiniz zaman dış politikaya da son derece büyük bir destek sağlıyorsunuz. O bakımdan 21. asırda artık Türkiye'nin bilhassa koalisyon güçleri açısından bu tip gemilere sahip olma planları yapması gerektiğine inanıyorum. Özetle eksliğimiz iki alandadır; bir tanesi amfibi gücün taşınmasını sağlayacak olan gemiler, diğeri de uçak ve helikopter taşıyan gemileridir.

Değişen tehdit ve güvenlik algılamaları göz önünde bulundurulduğunda sizce Türk Deniz Kuvvetleri nasıl bir yapılanma içinde olmalıdır?

Öncelikle diğer ulusların gücü ile mukayese edildiğinde, Türk Deniz Kuvvetleri gerek modern teknoloji ürünü olan gemiler, silahlar ve araçlar bakımından gerekse personel kıfayeti bakımından, en az onların seviyesinde olan bir kuvvet olmalıdır. Ayrıca ülkemizin güvenliği ile ilgili olduğu kadar menfaatlerimizin de daha yoğun olarak bulunduğu Karadeniz, Ege Denizi, Doğu ve Orta Akdeniz gibi bölgelerde deniz ulaştırma yollarını kontrol edebilmek ve önemli harekât alanlarını gerektiğinde kontrol edebilecek kapasitede bir güce sahip olmak gerekmektedir.

Bunun yanında kendi deniz ulaştırmasını, kendi balıkçılığını, kıta sahanlığını, kendi münhasır ekonomik bölgesini koruyabilecek kapasitede bir güç olması şarttır. Yine önceden de belirttiğim gibi asli görevlerinden bir tanesi millete denizcilik ve deniz sevgisini yaymaktır. Dolayısıyla bu faaliyette bulunabilecek bir yapılanma içinde olması gerekmektedir.

Deniz gücü iki şekilde desteklenmektedir: birincisi üsler kurmak, ikincisi denizde lojistik destek sağlamak. Dolayısıyla etkin bir üs zincirine ve denizde lojistik destek sağlayabilme imkânına sahip olmak önemlidir. Bunun yanında 21. asırda hava desteği olmayan bir deniz harekâtı düşünülemez. Bu çerçevede kendi organik bünyesinde, birincisi kendisini tehditlere karşı destekleyecek bir hava gücüne, ikincisi diğer müessir hava güçlerine karşı kendisini koruyabilecek bir hava gücüne sahip olması gerekmektedir. Söylemiş olduğum birinci grup şu anda elimizde mevcut: helikopterler, diğer deniz karakol uçakları vs... Ama Türk Deniz Kuvvetleri'nin bünyesinde jetler yani hava savunma uçakları ve taarruz uçakları bulunmamaktadır. Bunları bugün

Türk Deniz Kuvvetleri'nin bugün karadaki uçaklara bağımlı bir durumu vardır. Bu bağımlılık ideal olarak aslında ortadan kalkmalı ve Türk Deniz Kuvvetleri kendi organik deniz hava gücüne sahip olabilmelidir.

belki ekonomik olarak sağlayamıyoruz, ama bunlar bir deniz kuvvetinin ayrılmaz parçalarıdır. Bugün mutlaka Türk Hava Kuvvetlerinin karada üslü uçaklarıyla destek sağlayabilecek şekilde

bir faaliyet içinde bulunmak gerekmektedir. Yani Türk Deniz Kuvvetleri'nin bugün karadaki uçaklara bağımlı bir durumu vardır. Bu bağımlılık ideal olarak aslında ortadan kalkmalı ve Türk Deniz Kuvvetleri kendi organik deniz hava gücüne sahip olabilmelidir. Ama bunlar şüphesiz ekonomik imkânlarla bağlıdır.

Amfibi güç itibariyle önce de söylediğim gibi büyük bir gücümüz var ve bu güç, her zaman için koalisyon kuvvetlerine faydalı olabilecek ölçüdedir. Ancak amfibi gücün taşıma kapasitesi başlangıçta küçük deniz araçlarına (tank çıkarma araçlarına, LCM dediğimiz orta büyüklükte çıkarma araçlarına vs.) istinat ettirilmiştir. Cüzi miktarda tank çıkarma gemisi ve orta büyüklükte çıkarma gemimiz var ama bugün özellikle koalisyon güçlerinde aranan araçlar - Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra büyük güçlerin de bu araçları edinme yoluna gittiğidok tipi çıkarma gemisi, taarruz ve personel çıkarma gemileri gibi yani LPA ve LSD dediğimiz tipteki gemilerdir.

Mesela bir LSD, 3-4 tane hizmet çıkarma aracını (LCU) dokunda taşımakta ve bir taburu silah ve ağırlıklarıyla birlikte intikal ettirebilmektedir. Dolayısıyla bu gemiler koalisyon güçlerinde son derece yararlı olduğu gibi bir ülkenin daha fazla söz sahibi olmasına da katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan amfibi gücümüz itibariyle ileride bu tip gemilere sahip olmakta yarar vardır.

Türk Deniz Kuvvetleri'nin bir özelliği de *Task Force* dediğimiz görev kuvveti konseptini benimsemiş olmasıdır. Yani bir kriz durumunda o görev için bazı gemiler tahsis edilmekte ve bu gemiler tip komutanlıklarından ziyade sadece o görev için yetkilendirilmiş bir kumandanın emrine verilmektedir. Görev bitince gemilerde tekrar kendi tim komutanlıklarına geçmektedir. Dolayısıyla deniz kuvvetlerinde böyle bir esneklik mevcuttur. Mesela bugün Libya'da bir olay var; 4 tane firkateynin 2 tanesi Harp Filosu Komutanlığı'ndan, 2 tanesi de başka bir filotilladan, ikmal gemisi de lojistik destek komutanlığından alınır. Başlarına bir taktik komutan veya görev grup komutanı tayin edilir ve bu iş bitene kadar o kumandanın emrinde harekât yapılır. Operasyon biter bitmez de tekrar eski komutanlıklarına bağlanırlar. Dolayısıyla deniz kuvvetlerinin bu elastiki komuta ve organizasyon yapısı ona önemli güç sağlayan bir unsurdur.

Bir önemli nokta da deniz harekâtının profesyonel yönetimidir. Deniz harekâtının profesyonel yönetimi ancak Deniz Kuvvetleri Komutanlığı tarafından yapılabilir. O bakımdan bizim askeri yapılanmamızda dikkate alınması gereken unsurlardan bir tanesi de budur.

Deniz kuvvetlerinin bir de teknolojik gelişim konusu vardır. Daha önce de söylediğim gibi çağdaş, teknolojik gelişmelere uygun bir deniz kuvvetine sahip olmak çok önemlidir. Bugün dünyada hiçbir deniz kuvveti, Amerika dahil, %100 kendine yeter durumda değildir. Mesela

ABD fırkateynlerinde de Rolls Royce türbini kullanılabilmektedir. Ancak silahlarda, füzelerde, muhabere sistemlerinde ve bunların bakımı, tutumu, idamesi gibi konularda mümkün olduğunca kendi kendine yeter olmak gerekmektedir. Türk Deniz Kuvvetleri'nin bu konuda bazı eksiklikleri vardır. Mesela bir harpoon füzesini henüz yapamıyoruz. Ama sonuçta atılan füzenin yerine yenisini getirmek gerekir ve bu bağlamda politik ilişkiler daima bu lojistik desteği etkileyebilir. Merminizi yapıyorsunuz, muhabere cihazlarınızı yapıyorsunuz belki ama radarınızın software'inin bakımını yapabilmek için elinizde bütün doneler olmayabiliyor. Dolayısıyla kendine yeterlilik düzeyinin teknolojik gelişmeyle beraber biraz daha artırılmasına ve teknoloji transferine ihtiyaç vardır. Deniz kuvvetleri zaten bu konuya eğiliyor ama çalışmaları biraz daha artırmak gerekmektedir.

Ayrıca araştırma geliştirme faaliyetleri çok önemlidir. Deniz kuvvetleri, belki araştırma geliştirme konusuna en erken başlayan ve şu anda oldukça ileri düzeyde olan bir kuvvettir. Artık yavaş yavaş bazı cihazlarını ve silahlarını üretmeye başlamıştır. Tüm bunlar yeterlilik açısından oldukça önemli gelişmelerdir.

Kendi tasarımı olan milli gemilerin inşa faaliyetlerinin giderek hız kazandığını görüyoruz. Milgem Projesi hakkındaki görüşleriniz alabilir miyim?

Şöyle başlamak lazım, Milgem Projesi birdenbire ortaya çıkmış olan bir proje değildir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yaptığı gemi 1930'lardaki Gölcük yağ gemisidir. Daha sonraları Su Gemisi olarak hizmet etmiştir, bunun dizaynını da bir Türk profesör yapmıştır. 1960'larda Kıbrıs meselesi ortaya çıktıktan sonra bazı eksikliklerimizin olduğu görülmüş ve Gölcük Tersanesi'nde Berk ve Peyk adında iki tane refakat gemisi yapılmıştır.

Ardından yine Kıbrıs krizinde gördük ki bir amfibi müdahale yapabilecek kapasitede değiliz, bunun üzerine LCM'lerden başlayarak LCU, LCT, LSM'ler yapmaya başladık. Bu gemiler eski tank motorlarıyla bizim tersanelerimizde yapılmaya başlandı, dolayısıyla harp gemisi inşaa sanayimiz bu yardımcı gemilerle gelişti. Yine eski gemilerin makineleri kullanılarak Tolunay ve Alb. Hakkı Burak isminde iki tane tanker yapıldı. Daha sonra daha komplike denizde ikmal tankerleri inşa edildi.

Sonrasında Almanlarla daha ciddi bir çalışmaya girdik ve 1971'in başında hücumbot ve denizaltı inşaatına başladık. Bu inşaat son yıllara kadar devam etti ve halen de devam ediyor. Türkiye denizaltı inşaatında dünyadaki 14 ülkeden biri haline geldi. Dolayısıyla 70'lerden beri aşağı yukarı 30-40 yıldır denizaltı ve hücumbotu inşaatıyla oldukça geliştik, akabinde Almanlarla beraber fırkateyn inşasına başladık. Ve bugün Amerika'dan aldığımız Perry sınıfı fırkateynler dışındaki tüm fırkateynler, Almanlarla müşterek olarak Almanya ve Türkiye'de

inşa edilmiştir. Avcı botları, sahil güvenlik botları inşa ettik ve hâlâ da inşa etmeye devam ediyoruz.

Ve en nihayette bu aşamalardan sonra biz artık başka ülkelerin dizaynını kullanmaktan ve firma-devlet desteğiyle gemi inşa etmekten vazgeçelim, kendi gücümüzle bir gemi inşa edelim ve kendimiz dizayn edelim dedik ve böylece Milli Gemi (Milgem) Projesi ortaya çıktı. Milgem Projesi fikri 1996 yılında ortaya atıldı ve hemen tersanelerimize büyük bir dizayn ofisi kuruldu. Oralara genellikle deniz kuvvetlerinin kendi mühendisleri atandı ve gemi dizaynı için çalışmalara başladılar. Bazı donanımlar ve cihazlar, örneğin sonar, TÜBİTAK ile Deniz Kuvvetleri'nin Araştırma Merkezi Komutanlığı'nın (ARMERKOM) müşterek çalışması ile geliştirildi. Bu projenin ilk meyveleri, oldukça sofistike harp gemileri olan Heybeliada ve Büyükada korvetleridir. Bu gemileri aynı sınıftan diğer gemiler takip edecektir. Milgem Projesi, Türk Deniz Kuvvetleri'nin kendine yetebilir olması amacıyla atılan önemli bir adımdır.

Türk Deniz Kuvvetleri'nin inisiyatifi ile başlatılan Karadeniz İşbirliği Görev Gücü ve Akdeniz Kalkanı Harekâtı konusunda neler söyleyebilirsiniz? Bu görev güçlerini Türkiye'nin Karadeniz ve Akdeniz'deki hedefleri açısından değerlendirir misiniz?

Biliyorsunuz BLACKSEAFOR'un 7 Nisan'da onuncu yılı kutlanacak, ilginç olan şey 1998 yılında ben Deniz Kuvvetleri Komutanı iken Bulgaristan'da Karadeniz Deniz Kuvvetleri Komutanları toplantısı yapıldığında oradaki konuşmamda, BLACKSEAFOR'u ben önermişim. Öneri bütün Karadeniz ülkeleri tarafından çok büyük ilgiyle karşılandı. Sonraki üç yıl bunun müzakereleri Dışişleri Bakanlıkları tarafından yürütüldü ve ilk aktivasyon da 27 Eylül 2001'de

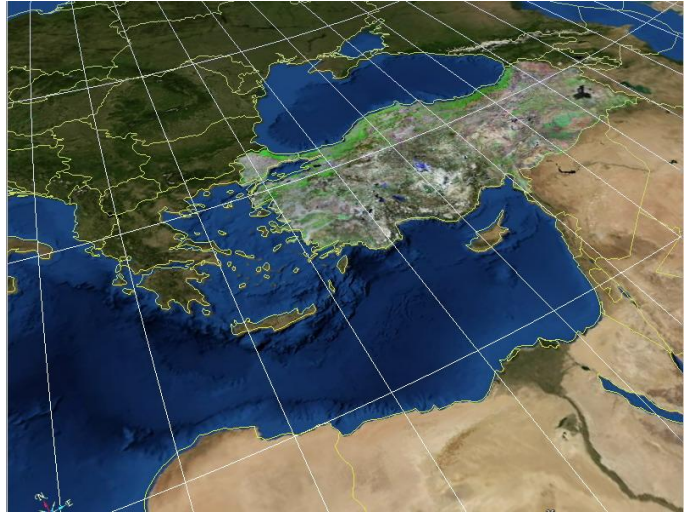
yapıldı. Ben 1999'da emekli oldum ancak gelişmeleri ilgiyle izlemeye devam ettim. Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra, daha önce de dediğim gibi yeni, çok kutuplu bir dünya düzeni teşekkül etmeye başladı ve her ülke yeni güvenlik arayışları içine girdi. Türkiye, kendisi için çok önemli olan Karadeniz'de bambaşka bir pozisyonun ortaya çıktığını gördü ve bu çerçevede BLACKSEAFOR'un kurulmasına önderlik etti.

Tabii bunu yaparken birtakım tecrübelerinden de istifade etti, bir defa Barış için Ortaklık (BİO) anlayışı NATO'da yeniden ortaya çıkmıştı. BİO'ya uygun olarak diğer eski Varşova Paktı ülkelerine yaklaşabiliriz şeklinde bir tutum vardı. O açıdan baktığımız zaman Karadeniz'de de bir imkân ortaya çıktı, zira Bulgaristan ve Romanya biraz daha serbest hareket etmeye başladı. Ukrayna, Gürcistan ile beraber daha serbest hareket etme çabası içine girdi. Rusya,

Sovyetler Birliği döneminden farklı bir pozisyona girdiği için o da bir arayış içindeydi. Dolayısıyla BLACKSEAFOR bütün bu ülkeler tarafından ilgiyle karşılandı.

Dediğim gibi BİO zaten bu ülkelerle NATO ülkelerini birbirine yaklaştırmak amacını güdüyordu. Eğer barışçıl amaçlar ortaya konursa biz Türkler olarak BLACKSEAFOR sayesinde Karadeniz'de daha büyük bir güvenlik ortamının yaratabileceğini düşündük. Ayrıca kurulmuş olan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'na katkı mahiyetinde askerlerin birbirlerine yaklaşması, birbirini tanıması, liman ziyaretleriyle birbirinden oldukça uzak kalmış olan halkların birbirine yakınlaşmasına katkıda bulunması, arama kurtarma, kitle imha silahları dahil silah ve uyuşturucu kaçakçılığının engellenmesi, tabii afetlerde tahliye konusunda veya yardım konusunda işbirliği yapılması gibi tamamen insani ve barışçıl amaçlarla böyle bir kuvvetin teşekkülüne karar verildi. Bugün bu oluşum onuncu yılını dolduruyor ve memnuniyetle görüyoruz ki işbirliği alanları daha da genişletiliyor. Buna *Black Sea Harmony* de eklenince silahlı kuvvetler arasındaki bu yakınlık, ülkelerimizin Karadeniz havzasında daha güvenli bir ortam yaratmasına büyük katkı sağladı ve sağlamaya devam ediyor. Ben bu oluşumun çok yararlı olduğu inancındayım.

Üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye'nin bir diğer önemli bölgesi de Akdeniz'dir. Akdeniz bölgesi birçok bakımdan büyük bir öneme sahiptir. Siyasi ve ticari öneminin yanında Türkiye'nin akaryakıt tedarikinin çoğunu Körfez'den yapıyor olması Doğu Akdeniz'deki deniz ulaştırma yolları güvenliğini elzem hâle getirmektedir. Ayrıca Bakü-Ceyhan boru hattı Ceyhan'da bittiğinden bu bölgedeki deniz trafiğinin kontrolü ve

güvence altına alınması enerji intikali açısından önemlidir. Diğer taraftan, biz maalesef yıllarca NATO'da dile getirmemize rağmen terörizmi bir risk olarak bile kabul ettirememiştik, ama 11 Eylül'de Amerika'da *World Trade Center*'in başına gelen olaylar birdenbire herkesin ayılmasına neden oldu. Dolayısıyla denizde terörizm önemli risklerden biri kabul edildi ki Akdeniz Kalkanı da temelde bunun ürünüdür. Amaç denizde terörizmi, silah kaçaklığını engellemek ve diğer gemilerin seyir emniyetini sağlamaktır.

Biz uzun yıllar bize saldırı olursa NATO Anlaşması'nın beşinci maddesi uygulanır mı, yoksa buna tehdit değil diye öbür devletler bundan imtina eder mi diye şüpheler içinde yaşadık. 11 Eylül sonrasında beşinci maddenin tamamen uygulanması sonucunda *Active Endeavour*'un

kurulduğunu görüyoruz. Beşinci maddenin ruhuna uygun olarak bir devlete yapılan taarruzun diğer devletler tarafından kendilerine de yapılmış olmasının münakaşasız kabul edilmesi bizim NATO'dan her zaman en büyük beklentimizdi. Politik nedenlerle NATO'da karar mekanizmasının çok yavaş işlemesi bir tereddüt doğurmaktaydı. Ancak *Active Endeavour* ile bu tereddüt ortadan kalktı. 2003'te bu operasyonun görev alanı biraz daha genişletildi ve NATO, Cebeli Tarık Boğazı'ndaki gemi trafiğini kontrol etmeye karar verdi. Bu süreçte kayıtlara göre 2010 yılına kadar 160 adet şüpheli gemiye boarding harekâtı yapıldı.

Bu operasyona NATO içinden Kanada, Hırvatistan, Polonya, Portekiz, İspanya, Türkiye, İngiltere, Amerika, Almanya, Norveç; NATO dışından Gürcistan, İsrail, Fas, Rusya ve Ukrayna katıldı. Aslında denizde terörizme karşı kurulan bu oluşum sonradan gemilerin seyir emniyetlerini sağlamak gibi bir görevi de üstlenmiştir. Sürekli bir kuvvet olmaktan ziyade ihtiyaç zamanında bir araya gelen daha ziyade bir komuta network'ü şeklinde çalışan bir oluşumdur. Hem NATO içinden hem NATO dışından ülkelerin katıldığı insani bir amaca hizmet eden böyle bir operasyona Türkiye'nin de katılmasından daha doğal bir şey olamaz. Ayrıca Akdeniz'in Türkiye açısından önemi göz önünde bulundurulduğunda bu tip faaliyetlere katılmasında büyük yarar vardır.

Diğer üye devletler ile karşılaştırıldığında Türk Deniz Kuvvetleri'nin NATO içerisindeki konumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Öncelikle Türkiye, Soğuk Harp'in başından beri NATO içindeki en etkin silahlı kuvvetlere sahip ülkelerden bir tanesidir. Kara kuvvetleri olarak NATO içindeki ikinci büyük kuvvettir. Hava kuvvetlerimiz de oldukça güçlü olmasının yanı sıra iyi eğitilmiş personelden oluşmaktadır ve son zamanlarda havada ikmal imkânları itibarıyla de menzilin artırmış durumdadır. Deniz kuvvetleri açısından baktığımız zaman önceden Türkiye, NATO'nun Sovyetler Birliği'ne bitişik olan bir sınır ülkesiydi ve bir nevi Avrupa'nın da tamponu gibi bir pozisyonda olduğundan en büyük tehlikeleri yüklenen ülkelerden biri olarak NATO için çok önemliydi. Bu önem bugün de devam etmektedir, çünkü Batı Avrupa için daha güvenli bir ortam oluşmasına rağmen dünya petrolünün yüzde 67'sine sahip olan bir bölgede bulunan Türkiye, NATO ülkeleri için bir köprü konumundadır.

Az önce de söylediğim gibi NATO bir savunma ittifakıdır ancak yeni risklerle, tehditlerle karşı karşıya olmanın idraki içinde olarak sorumluluk sahasını genişletmiştir. Örneğin bugün Afganistan'da NATO gücü bulunmaktadır. Eski Varşova Paktı üyesi olan ülkelerle daha iyi ilişkiler kurma çabasıdır. BİO faaliyeti içindeki en aktif ülkelerden biri olan Türkiye, NATO'nun bu amacına da büyük çapta hizmet etmektedir. Türkiye, Karadeniz'deki ilişkilerinin gelişimi, ticari ilişkileri, Romanya ve Bulgaristan ile olan yakınlığı, Ukrayna ve Gürcistan ile olan ilişkileri itibarıyla son derece önemli bir ülke konumundadır. BLACKSEAFOR ve *Black Sea*

Türkiye, Bosna'da, Afganistan'da, Somali'de ve şimdi de Libya'da NATO'nun askeri faaliyetlerine katkı sağlamaya devam etmektedir. Bu katılımlarıyla NATO'nun Karadeniz ve Akdeniz'deki kontrolüne büyük katkı sağlaması Türkiye'yi NATO için çok önemli bir müttefik yapmaktadır.

Harmony çerçevesinde bu ülkelerle yapılan müşterek tatbikatların ilişkilere ve NATO'nun bölgedeki amaçlarına katkısı azımsanmayacak ölçüdedir.

Ayrıca Türkiye, Bosna'da, Afganistan'da, Somali'de ve şimdi de Libya'da NATO'nun askeri faaliyetlerine katkı sağlamaya devam etmektedir. Bu katılımlarıyla NATO'nun Karadeniz ve Akdeniz'deki kontrolüne büyük katkı sağlaması Türkiye'yi NATO için çok önemli bir müttefik yapmaktadır.

Bildiğiniz gibi AB, 1995 yılında imzalanan Lizbon Deklarasyonu ile Petersberg görevlerinin başarıyla gerçekleştirilmesi amacıyla EUROFORCES'u hayata geçirdi ve böylece bu gücün deniz bileşeni olan EUROMARFOR ortaya çıktı. Gelecekte AB'ye üye olacak bir Türkiye'nin bu güce yapacağı katkıları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Aslında şimdiden bunları söylemek çok zordur. Petersberg kararları, Sovyetler Birliği'nin yıkılıp da yeni bir durumun ortaya çıkmasından sonra AB'nin savunma ve güvenlik bakımından birtakım arayışlara girmesinin bir ürünüdür. Avrupa, Amerika'nın güvenlik şemsiyesine çok fazla bağlı olmamak amacıyla kendi öz savunma gücünü oluşturma çabası içine girmişti. Bu bağlamda Batı Avrupa Birliği kuruldu ama Avrupa Birliği'nin yapısı büyük çapta bağımsız devletlerin ekonomik birliği şeklinde olduğundan güvenlik konusunda aralarında bu konuda tam bir koalisyon sağlanamadı. Batı Avrupa Birliği de sonradan yapı değiştirdi. AB, 1995'te Lizbon Deklarasyonu ile EUROMARFOR'u Petersberg kararları çerçevesinde kurdu ama baktığınız zaman bu oluşuma sadece dört ülkenin katıldığını görüyorsunuz. Neticede yine Avrupa Birliği orada da bir bütünlük ortaya koyabilmiş değildir. EUROMARFOR'un kısıtlı faaliyetleri de aslında Avrupa'nın kendi savunma gücüne sahip olma isteğinin bir yansımasıdır. Fransa'nın zaten De Gaulle'den beri NATO içindeki tutumu belliydi, kendi başına hareket etmek istediğinden NATO'nun askeri kanadından ayrılmıştı. Dolayısıyla Fransa, Avrupa'nın Amerika'ya çok bağımlı olmayan bir güvenlik yapısı kurmasını destekledi ve yine bu çerçevede EUROMARFOR'a ön ayak oldu.

Türkiye, AB üyesi olması durumunda kısıtlı bir oluşum olan EUROMARFOR'a katılmaktan ziyade AB'nin, dış politika ve güvenlik alanında daha fazla birleşmesine paralel olarak, savunma güçlerinin belirli bir komuta yapısı içinde birleştirilmesi şeklindeki bir yapılanmaya gitmesi durumunda böyle bir oluşuma katılmak isteyecektir. Ama şüphesiz orada Batı Avrupa

Birliği sırasında yaşamış olduğu tecrübeleri de yaşamak istemeyecektir. Karar mekanizması içinde yer alan ve planlama da eşit söz hakkına sahip bir devlet olarak Avrupa Birliği'nin bu tip güvenlik çabaları içinde yerini alacaktır.

Federal Almanya Savunma Teknolojileri ve Tedarik bürosu uzmanları tarafından 2010 yılından yayımlanan bir raporda 2030'a kadar Türk deniz gücünün Rusya'yı geçeceği, Çin'in güç kazanırken AB'nin önemli oranda güç kaybedeceği vurgulanmaktadır. Bu konudaki görüşlerinizi öğrenebilir miyim? Türkiye'nin 20 yıl içerisinde deniz gücü anlamında böylesine büyük bir atılım gerçekleştireceğini düşünüyor musunuz?

Daha önce de söylediğim gibi 50-60 yılda biz nitelik ve nicelik itibariyle belki 100 yıl ileri gittik. Ama bugünden böyle tahminler yapmak bence yanlış olur, çünkü birincisi bir ülkenin deniz kuvveti ihtiyacı kendi menfaatleri ve diğer kuvvetlerin savunma gücü çerçevesinde gelişir; ikincisi öncelikle denizle alakalı menfaatlerimizin neler olduğuna bakmak gerekir, acaba deniz sadece üç tarafımızdaki güvenlik kuşağı mıdır yoksa daha farklı mı algılanmaktadır?

Ayrıca böylesi bir gelişmeyi Türkiye'nin ekonomik gelişimi tayin edecektir. Avrupa'ya ve Asya'ya ticari olarak yayılmış, büyük bir ekonomik güç haline gelmiş Türkiye'nin ihtiyaçları farklı olacaktır. Ama bugünkü orta büyüklükteki devlet statüsünü devam ettiren Türkiye'nin durumu da farklı olacaktır. 20 sene sonra Türkiye ne olacak sorusunun cevabını çevremizdekiler ne olacak ile birlikte verebiliyorsak bu sorunun cevabını da verebiliriz. Ben bunun cevabının verilebileceği kanaatinde değilim. 20 yıl sonra acaba Avrupa Birliği'ne olacaktır? 20 yıl sonra Rusya ne olacaktır? Çin'in durumu ne olacaktır, bugünkü yapıda kalabilecek midir, bu gelişmesini devam ettirebilecek midir? Bunları bilmeden diğer soruların cevabını vermek mümkün olmayacaktır.

Ama şunu söylemek mümkün; birincisi Türk Deniz Kuvvetleri'nin 20 yıl sonraki yapısı kesinlikle Türk ekonomik gücünün o günkü imkânlarına bağlı olacak, ikincisi NATO'nun devamına ve alacağı şekillere bağlı olacak, üçüncüsü de Avrupa Birliği ile olan ilişkilerine bağlı olacaktır. Bir diğer faktör de Avrupa Birliği ile ilişkilerimize paralel olarak Ege Sorunu'nun alacağı şekildir, zira Ege'deki sorunlar şu anda donmuştur. Acaba Karadeniz'deki konjonktür nasıl olacaktır? Mesela bugün Gürcistan BLACKSEAFOR'dan çıkmamıştır ama aktif olarak katılmamaktadır ve Rusya ile Gürcistan arasında büyük bir gerilim mevcuttur. 20 yıl sonra acaba Karadeniz'deki durum ne olacaktır? Şüphesiz Türk Deniz Kuvvetleri'nin yapısı bizim için çok önemli bir deniz olan Karadeniz'deki konjonktür değişikliğinden de çok etkilenecektir.

Öte yandan yeni dünya düzenine ve globalleşmenin etkisine bağlı olarak Türkiye'nin koalisyon güçlerine katılacağı coğrafya ve katılım şekilleri de önemli olacaktır. Örneğin eğer enerji krizleri ve enerji kaynaklarının daralması daha etkin bir hal alırsa belki Türkiye

Somali'de olduğu gibi Körfez civarında da teşekkül edecek bir kuvvete katılabilir. Dolayısıyla bunları yapabilmek için deniz kuvvetlerinin de ona göre gelişmesi gerekecektir. Özetle ben böyle bir öngöründe bulunmanın ve mukayese yapmanın bugünden mümkün olabileceğini pek düşünmüyorum.

Son olarak Türkiye'nin BM kararı doğrultusunda Libya'ya uygulanacak silah ambargosunu denetleme misyonuna bir denizaltı ve beş gemi ile katılma kararını nasıl değerlendiriyorsunuz?

**Siz Sadece Ülkeye
Silah Girmesini
Engelleyici Faaliyete
Katılacaksınız Bunu
Kara Kuvvetleri Veya
Hava Kuvvetleri İle
Yapamazsınız, Bu
Durum İçin En Uygun
Araç Deniz Kuvvetleri
Olacaktır.**

Bence bu son derece doğru bir karardır. Tedbirleri düşünmeden önce ana faktörleri ve genel politikayı ortaya koymak gerekir. Burada ana faktörler itibariyle ilk dikkate alınması gereken Türkiye'nin kendi milli menfaatlerini doğrudan ilgilendiren faktörlerdir. Türkiye'nin Libya'daki işçilerini tahliye etmesiyle bu ülkedeki büyük çaplı yatırımları, oraya yatırılan para ve oradan beklenen menfaatlerin hepsi birdenbire askıya alınmıştır. O halde Türkiye, Libya ile ilgili olarak kendi menfaatlerini korumak mecburiyetindedir. Türkiye'nin dikkate alması gereken ikinci faktör, bir NATO ülkesi olduğundan bir şekilde bu ittifakla beraber hareket etmek mecburiyetinde olmasıdır. Bu hareket çeşitli şekillerde olabilir; muharip kuvvet

desteği, lojistik destek, politik destek şekillerini alabilir ama her halükarda NATO ülkesi olarak onlarla birlikte hareket etmek mecburiyetimiz vardır. Üçüncü faktör ise Türkiye'nin politikasının süreklilik ortaya koyan bir istikrar içinde olması gerekliliğidir. Yani uluslararası ilişkiler açısından baktığımız zaman Libya ile ilişkilerimizin inandırıcılık ve güvenilirlik açısından bir istikrar ortaya koyması gerekir, yoksa bütün dünyada itibarımız sarsılır.

Bu üç faktörü dikkate aldığımız zaman Türkiye'nin Libya'ya karşı fiilen silah kullanıcı kuvvet göndermemesi doğrudur. Ayrıca Türkiye ne kadar muhalefet etse de Birleşmiş Milletler kararı çerçevesinde olduğu iddia edilen, üç devletin katıldığı bir fiili koalisyon harekâtı vardır ve bu devletler durumu NATO'nun bir sorunu haline getirmek için etkin bir çaba göstermektedir. Türkiye bu durumu engelleyecek bir pozisyonda olmadığına göre bir NATO üyesi olarak operasyona destek vermek durumundadır, ama Libya'ya karşı az önce söylediğim üçüncü gerekçe çerçevesinde silah kullanmak istememektedir. Bu durumda yapılacak en uygun şey insani amaçlı bir katkıdır. Bu insani amaçlı katkı da Birleşmiş Milletler kararında öngörüldüğü gibi bir katliamı önlemek maksadıyla bu ülkeye silah girmesini engellemektir. Ve eğer siz sadece ülkeye silah girmesini engelleyici faaliyete katılacaksınız

bunu Kara Kuvvetleri veya Hava Kuvvetleri ile yapamazsınız, bu durum için en uygun araç Deniz Kuvvetleri olacaktır. Nitekim gönderilen denizaltı daha çok keşif faaliyetlerinde kullanılacaktır. Diğer gemiler de boarding dahil Libya'ya giren çıkan gemileri kontrol edecek olan bir abluka içinde yer alacaklardır. Dolayısıyla ben bunun bu şartlar altında en uygun hareket tarzı olduğunu düşünüyorum.

E. Oramiral Salim DERVİŞOĞLU

1936 Yılında İzmit'te doğdu. 1957 yılında Deniz Harp Okulu'ndan asteğmen rütbesi ile mezun oldu. Deniz Kuvvetlerinin çeşitli deniz ve kara hizmetlerinde bulundu.

1965–1967 yıllarında Deniz Harp Akademisi öğreniminden sonra Kurmay Binbaşı olarak Sultanhisar Gemisi ve bilahare Gayret Muhribi Komutanlığı yaptı. 1972–1973 yıllarında ABD'de işletme mastırı yaparak yüksek işletme mühendisi oldu. 1974–1977 yıllarında Brüksel NATO Karargâhı'nda görev yaptı. 1977–1979 yıllarında 3. Muhrip Filotillası Komodorluğu'ndan sonra çeşitli kara görevlerinde bulundu. 30 Ağustos 1981 yılında tuğamiral oldu. Deniz Kuvvetleri Personel ve Lojistik Başkanlığı, Çıkarma Filosu, Hücumbot Filosu, Harp Filosu komutanlıkları yaptı. Ayrıca Deniz Harp Akademisi Komutanlığı, Genelkurmay istihbarat daire Başkanlığı, Napoli'de (İtalya) 2 yıl NATO görevlerinde bulundu.

Koramiral olarak Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreter Yardımcılığı, Deniz Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı, Kuzey Deniz Saha Komutanlığı görevlerinden sonra oramiral olarak 1995–1997 yıllarında Donanma Komutanlığı ve 1997 -1999 yıllarında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı yaparak emekli oldu.

Kendisi Bayan Türkan Dervişoğlu ile evli olup, Mehmet ve Ahmet adlarında 2 oğlu vardır. İngilizce ve Fransızca bilmektedir.

Emine AKÇADAĞ

1984 yılında İstanbul'da doğdu. Notre Dame de Sion Lisesi'nden mezun olduktan sonra Yeditepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans eğitimine başladı. 2007 yılında Erasmus öğrenci değişim programı ile Strasbourg Marc Bloch Üniversitesi Sosyoloji bölümüne gitti. 2009 yılında Fransız hükümeti bursu ile gittiği Strasbourg Robert Schuman Üniversitesi Yüksek Avrupa Bilimleri Enstitüsü'nden yüksek lisans derecesini aldı. Halen Strasbourg Siyasal Bilimler Enstitüsü'nde Avrupa Savunma Politikası üzerine doktora eğitimine devam etmektedir. Avrupa Birliği Güvenlik ve Savunma Politikası, Transatlantik ilişkiler ve uluslararası güvenlik hakkında çalışmalar yapmaktadır.

Haziran 2010 tarihinden itibaren BİLGESAM Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü'nde Uzman olarak çalışmaktadır.

İngilizce, Fransızca ve İspanyolca bilmektedir.

BİLGESAM YAYINLARI

Kitaplar

Çin Yeni Süpergüç Olabilecek mi? Güç, Enerji ve Güvenlik Boyutları

(Ed.) Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Değişen Dünyada Türkiye'nin Stratejisi

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Türkiye'nin Bugünü ve Yarını

E. Bakan-Büyükkelçi İlter TÜRKMEN

Türkiye Cumhuriyeti'nin Ortadoğu Politikası

E. Bakan-Büyükkelçi İlter TÜRKMEN

Türkiye'nin Vizyonu: Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

(Ed.) Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

İleri Teknolojiler Çalıştayı ve Sergisi (İTÇ 2010) Bildiri Kitabı

Prof. Dr. M. Oktay ALNIAK

IV. Ulusal Hidrojen Enerjisi Kongresi ve Sergisi Bildiri Kitabı

Prof. Dr. M. Oktay ALNIAK

Selected Articles of Hydrogen Phenomena

Prof. Dr. M. Oktay ALNIAK

Raporlar

Rapor 1: Küresel Gelişmeler ve Uluslararası Sistemin Özellikleri

Prof. Dr. Ali KARAOSMANOĞLU

Rapor 2: Değişen Güvenlik Anlayışları ve Türkiye'nin Güvenlik Stratejisi

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Rapor 3: Avrupa Birliği ve Türkiye

E. Büyükelçi Özdem SANBERK

Rapor 4: Yakın Dönem Türk-Amerikan İlişkileri

Prof. Dr. Ersin ONULDURAN

Rapor 5: Türk-Rus İlişkileri Sorunlar-Fırsatlar

Prof. Dr. İlder TURAN

Rapor 6: Irak'ın Kuzeyindeki Gelişmelerin Türkiye'ye Etkileri

E. Büyükelçi Sönmez KÖKSAL

Rapor 7: Küreselleşen Dünyada Türkiye ve Demokratikleşme

Prof. Dr. Fuat KEYMAN

Rapor 8: Türkiye'de Bağımsızlık ve Milliyetçilik Anlayışı

Doç. Dr. Ayşegül AYDINGÜN

Rapor 9: Laiklik

Türkiye'deki Uygulamaları Avrupa ile Kıyaslamalar Politika Önerileri

Prof. Dr. Hakan YILMAZ

Rapor 10: Yargının İyileştirilmesi/Düzeltilmesi

Prof. Dr. Sami SELÇUK

Rapor 11: Yeni Anayasa

Türkiye'nin Bitmeyen Senfonisi

Prof. Dr. Zühtü ARSLAN

Rapor 12: Türkiye'nin 2013 Yılı Teknik Vizyonu

Prof. Dr. M. Oktay ALNIAK

Rapor 13: Türkiye-Ortadoğu İlişkileri

E. Büyükelçi Güner ÖZTEK

Rapor 14: Balkanlarda Siyasi İstikrar ve Geleceği

Prof. Dr. Hasret ÇOMAK-Doç. Dr. İrfan Kaya ÜLGER

Rapor 15: Uluslararası Politikalar Ekseninde Kafkasya

Yrd. Doç. Dr. Fatih ÖZBAY

Rapor 16: Afrika Vizyon Belgesi

Hasan ÖZTÜRK

Rapor 17: Terör ve Terörle Mücadele

M. Sadi BİLGİÇ

Rapor 18: Küresel Isınma ve Türkiye'ye Etkileri

Doç. Dr. İrfan Kaya ÜLGER

Rapor 19: Güneydoğu Sorununun Sosyolojik Analizi

M. Sadi BİLGİÇ

Dr. Salih AKYÜREK

Doç. Dr. Mazhar BAĞLI

Müstecep DİLBER

Onur OKYAR

**Rapor 20: Kürt Sorununun Çözümü İçin Demokratikleşme, Siyasi ve Sosyal Dayanışma
Açılımı**

E. Büyükelçi Özdem SANBERK

Rapor 21: Türk Dış Politikasının Bölgeselleşmesi

E. Büyükelçi Özdem SANBERK

Rapor 22: Alevi Açılımı, Türkiye'de Demokrasinin Derinleşmesi

Doç. Dr. Bekir GÜNAY-Gökhan TÜRK

Rapor 23: Cumhuriyet, Çağcıl Demokrasi ve Türkiye'nin Dönüşümü

Prof. Dr. Sami SELÇUK

Rapor 24: Zorunlu Askerlik ve Profesyonel Ordu

Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 25: Türkiye-Ermenistan İlişkileri

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Yrd. Doç. Dr. Fatih ÖZBAY

Rapor 26: Kürtler ve Zazalar Ne Düşünüyor?

Ortak Değer ve Sembollere Bakış

Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 27: Jeopolitik ve Türkiye: Riskler ve Fırsatlar

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Rapor 28: Mısır'da Türkiye ve Türk Algısı

M. Sadi BİLGİÇ-Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 29: ABD'nin Irak'tan Çekilmesi ve Türkiye'ye Etkileri

Doç Dr. Cenap ÇAKMAK-Fadime Gözde ÇOLAK

Rapor 30: Demokratik Açılım ve Toplumsal Algılar

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Dr. Salih AKYÜREK

Demokratikleşme ve Sosyal Dayanışma Açılımı

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

İleri Teknolojiler Çalıştayı ve Sergisi (İTÇ 2010) Sonuç Raporu

BILGESAM

Dergiler

Bilge Strateji Dergisi Cilt 1, Sayı 1, Güz 2009

Bilge Strateji Dergisi Cilt 1, Sayı 2, Bahar 2010

Bilge Strateji Dergisi Cilt 1, Sayı 3, Güz 2010

Bilge Strateji Dergisi Cilt 2, Sayı 4, Bahar 2011

Söyleşiler

Bilge Söyleşi-1: Türkiye - Azerbaycan İlişkileri

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI ile Söyleşi

Elif KUTSAL

Bilge Söyleşi-2: Nabucco Projesi

Arzu Yorkan ile Söyleşi

Elif KUTSAL-Eren OKUR

Bilge Söyleşi-3: Nükleer İran

E. Bakan-Büyükelçi İlter TÜRKMEN ile Söyleşi
Elif KUTSAL

Bilge Söyleşi-4: Avrupa Birliği

Dr. Can BAYDAROL ile Söyleşi
Eren OKUR

Bilge Söyleşi-5: Anayasa Değişikliği

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI ile Söyleşi
Merve Nur SÜRMEİ

Bilge Söyleşi-6: Son Dönem Türkiye-İsrail İlişkileri

E. Büyükelçi Özdem SANBERK ile Söyleşi
Merve Nur SÜRMEİ

Bilge Söyleşi-7: BM Yaptırımları ve İran

Doç. Dr. Abbas KARAAĞAÇLI ile Söyleşi
Sina KISACIK

Bilge Söyleşi-8: Füze Savunma Sistemleri ve Türkiye

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI ile Söyleşi
Eren OKUR

